

УДК 044.032.6: 378.147: 81(045)

Мультимедійні технології як засіб активації учбової діяльності при вивченні рідної та англійської мов і розвитку мовлення в корекційній педагогіці в українській та американській школах

Мультимедийные технологии как средство активации учебной деятельности при изучении родного и английского языков и развития речи в коррекционной педагогике украинской и американской школ

Статья рассматривает эффективные пути использования мультимедийных и педагогических технологий в коррекционной школе. Благодаря этому, достигается мотивация изучения языков и значительный успех в овладении как украинской, так и английской речью.

Multimedia technology as a means to activate education process for learning mother tongue and English, and speech development in the special school in Ukraine and America

The article deals with efficient ways of usage of multimedia and pedagogical technologies in the special school. Due to these means the positive progress is achieved in stimulation of educational motivation in language learning process and success in development of speech improvement of Ukrainian and English.

Вивчення мов рідної та іноземної, вдосконалення знань з мови та оволодіння мовленням є першочерговою задачею педагогіки (й особливо в корекційній). Величезний набутий досвіт роботи педагогів в цьому напрямку при застосуванні мультимедійних технологій та їх дидактичних функцій відкриває нові напрямки для методичної роботи вчителів та педагогів корекційної школи України.

Стратегічним напрямком розвитку педагогічних технологій нашого століття є інтелектуальний розвиток особистості в суспільстві та розвинення самостійної діяльності учнів. Одним із важливим чинником цієї успішної діяльності виступає мова: знання мови (рідної та іноземної) та рівень володіння процесом мовлення. Це важливо для всіх людей, оскільки інтелектуальний розвиток без мови не відбувається.

Але в суспільстві існують така категорія людей які потребують спеціальної уваги до їх розвитку та потреб, це діти з особливими потребами, які мають відхилення з боку здоров'я [2, с. 16-18]. Освіта та навички для таких дітей спочатку, а потім дорослих людей набуває первинного значення: як жити в суспільстві в інформаційний вік?

Досвід багатьох зарубіжних країн свідчить про успішне й перспективне поєднання комп'ютерних технологій з поліпшеними та новими методично-дидактичними матеріалами для роботи в галузі корекційної педагогіки. Оскільки комп'ютерні технології посідають значне місце в освітянському процесі Америки майже понад двадцять років, то вдалим прикладом співпраці комп'ютерних та педагогічних технологій разом з напрямом держави щодо особливих дітей (ADEA) можна навести мережу загальноосвітніх та спеціалізованих освітянських закладів, що досягли значних успіхів в співпраці з дітьми в навчанні й вихованні, а також в роботі з батьками. Завдяки Інтернет, у вчителів існує можливість постійно спілкуватися з батьками таких дітей через Інтернет, відповідати на їх питання в режимі on-line. Для батьків ведучі університети США пропонують свої педагогічні сайти з практичними порадами й проводять Інтернет телеконференції.

В Україні також відбувається багато позитивних змін щодо застосування комп'ютерних технологій в корекційному навчанні і в навчанні мові та мовлення дітей різних категорій порушень: мовленнєві, моторні, розлади емоційно-вольової сфери, зору та слуху. Над багатьма актуальними питаннями працюють у всіх провідних педагогічних вищих навчальних

зкладах, проводяться науково-практичні семінари та конференції. Так, у січні 2006 в м. Біла Церква відбувався Всеукраїнський науково-практичний семінар „Жестова мова в системі освіти дітей з порушеннями слуху”[4, с. 53-55].

Одним з прикладів використання комп'ютерних технологій можна навести гімназію для сліпих в місті Харкові (вул. Сумська, 59), де учні успішно оволодівають знаннями з трьох іноземних мов. Девізом цього навчального закладу є вираз: „Скільки мов ти знаєш, стільки разів та людина”. Серед досягнень вихованців не тільки участі та перемоги на різних олімпіадах та конкурсах міжнародного рівня, а працюючи з 1996 року в тісному контакті з представництвом Американської Ради в галузі освіти дев'ять учнів гімназії отримали гранти в США, а кожного року три учня як представники ідуть до США на навчання. Тож за словами директора гімназії, сам процес навчання – це напружена праця, яка готує незрячих дітей до життя і в процесі якої формується особистість [5, с. 53-54].

Сучасна корекційна педагогіка в Україні ставить за мету розробку методологічних теоретичних та методичних основ сучасного спеціального навчання та виховання дітей з різними відхиленнями в розвитку, тобто щоб кожен учень від дитячого садочка до школи, а потім до університету, міг максимально розвинути як особистість в галузі освіти й життєвої компетенції в сучасному суспільстві. Головний напрям корекційної педагогіки – це розвиток особистості та її повноправна інтеграція в соціум, в самостійне життя. Для всіх галузей педагогіки головним чинником є співвідношення навчання та розвитку, оскільки згідно до наукової школи Л.С.Виготського біологічні негаразди дитини (порушення слуху, зору, центральної нервової системи) розглядаються як первинні передумови порушення взаємодії маленької людини з навколишнім світом й може спричинити відхилення в психічному розвитку, що можуть бути попереджені, подолані або ж пом'якшені завдяки навчанню організованого з використанням мультимедійних засобів спеціального призначення.

При навчанні й корекції мови та мовлення (рідної й іноземної) в корекційній педагогіці існує тісний зв'язок з іншими галузями педагогіки, з суміжними дисциплінами (медицина й психологія), а також з засобами, що являють собою інформаційні технології. В освіті застосування в освіті інформаційних технологій має два основних аспекти: комп'ютер як предмет вивчення і комп'ютер як засіб навчання, а в спеціальній школі – ще й засіб корекції мовлення. Мультимедійні програми спеціального призначення для вивчення мов (рідної та іноземних) й корекції мовлення вже зайняли своє місце в роботі з дітьми з порушенням зору, слуху, центральної нервової системи в роботі вчителів, логопедів нашої країни та Росії.

В спеціалізованих школах навчаються учні із комбінованими порушеннями, тож відповідно до цього потребується диференційний підхід у способах навчання й корекції мови та компенсування розвитку. Диференціація має бути досить гнучка, оскільки вона дозволяє знайти індивідуальний підхід до кожного учня. Так, при пошуку ефективних шляхів засвоєння мовних знань і мовленнєвих умінь учнів з тяжкими вадами мовлення, дослідники вказують на психологічні особливості цієї категорії учнів і виділяють нестійку та слабку спрямованість уваги щодо мовленнєвих явищ з недостатнім розвитком логічного мислення та низьким рівнем самоконтролю [3, с.46-49]. Для подолання багатьох проблем з навчанням мови рідної та іноземної як другої мови педагоги вже давно (принаймні за кордоном вже друге десятиріччя) прийшли к висновку, що застосування інформаційних технологій, а саме спеціалізованих комп'ютерних програм в навчальному процесі з учнями з різними вадами мовлення, сприяє індивідуально-диференційному підходові, стимулює розвиток пізнавальної активності учнів, підвищує мотивацію під час навчання в класі й вдома, що в свою чергу покращує рівень знань.

Для вивчення мови та корекції мовлення найбільш відомою й поширеною програмою є програмно-апаратний комплекс „Видимая речь” (Speech Viewer, IBM), що була пізніше русифікована та методично

обґрунтована російськими дефектологами (Т.Королевська, О.Кукушкіна). Ця програма успішно використовується в спеціальній школі, вона надає змогу працювати над вимовою та мовленням. Програма “Speech Viewer” відображає покладений в її основу принцип зорового контролю мовленнєвих навичок. Іншою цікавою комп’ютерною програмою компанії IBM є „Экранный чтец”(Screen Reader, IBM), яка дозволяє працювати з мовним матеріалом учням та користувачам з проблемами зору. Завдяки “Screen Reader” ця категорія учнів має можливість отримувати всю інформацію про зміст екрану монітора.

У наш час для роботи з навчання мови та подолання порушень мовленнєвого розвитку існують також вже російські розробки мовних тренажерів такі як „Дельта” (Москва), „Игры для Тигры” (Перм), „Учимся говорить” (С. Петербург), „Визуальный тренажер произношения” (Мінськ) та українська навчально-корекційна програма „Живой звук” (Київ) [3, с.46-49]. Ці програми-тренажери використовуються в спеціалізованих школах Росії та України і мають позитивний досвід застосування при роботі з мовою та корекцією мовлення. Комп’ютер допомагає сформувати навички при виконанні досить великої кількості вправ, при чому у учнів залишається зацікавленість до виконання вправ; комп’ютер може повторювати матеріал багато разів й оцінювати його; матеріал має декілька рівнів складності виконання одного завдання, що дозволяє формувати навички на більш складному матеріалі; комп’ютер виконує функцію механічного тренування, що дозволяє вчителю збільшувати час на індивідуальне опрацювання з іншим учнем.

Необхідно відмітити спеціальні асистуючі технології (Assistive technology, АТ), завдяки яким люди з обмеженими можливостями не тільки оволодівають сучасною електронною технікою й максимально використовують її із різними цілями. Серед таких пристроїв є особливі пристрої вводу та виводу інформації – клавіатура та принтер із Брайлевським шрифтом, а також програми синтезу мовлення, що дозволяють учню почути

ту інформацію, яку він не бачить на екрані. Використовуючи програму „Голос” (Redlab, Research Education and Development Laboratory, Росія) учень-користувач із значною утратою зору має можливість доступу в Інтернет, оскільки спеціальний голосовий браузер озвучує тексти на російській та англійській мовах й відтворює голосом керуючі елементи мови HTML [1, с.61-66]. Для учнів з порушеннями слуху та для учнів з інтелектуальними й мовленнєвими порушеннями розроблені також спеціальні асистуючі пристрої для роботи над вивченням рідної та англійської мов, також для перекладу дактильної форми мовлення та жестового мовлення в словесне мовлення (рідної та англійської).

В літературі відмічається, що застосування комп'ютерних технологій на різних етапах при навчанні мов з особливими учнями дає додаткові стимули для мотивації учбової діяльності. Із досліджень психологів відомо, що людина запам'ятовує лише 10% прочитаного, 20% від почутого і 30% побаченого. Якщо ж вона чує й бачить, то рівень запам'ятовування збільшується до 50% матеріалу, а якщо чує і бачить, а якщо чує, бачить і обговорює, то і до 70% [3. с.46-49]. Використовуючи комп'ютерні програми на різних етапах навчання мови й мовлення, щоб представити матеріал цікаво й емоційно насиченим відповідно до дидактичної мети, педагог намагається зміцнити пам'ять учнів. Розвиток пам'яті при вивченні мовного матеріалу в свою чергу пов'язане з розвитком інтелекту учнів всіх категорій, на розвиток якого і спрямовано все навчання в галузі освіти. Оскільки розвиток особистості та інтелекту особистості - це головні чинники подальшого успішного розвитку учнів в самостійному житті, а знання рідної мови, іноземної мови та мовлення посідає важливе місце для дітей з відхиленнями в здоров'ї.

Але крім позитивних аспектів використання мультимедійних засобів потрібно враховувати навантаження на фізичне та психологічне здоров'я учнів під час занять, а саме розумове, зорове та фізичне напруження. Відповідно до цього необхідно дотримуватись часових, технічних та

організаційних умов проведення занять з використанням комп'ютерних технологій.

Важлива роль в процесі навчання й корекції мови та мовлення залишається за вчителем, оскільки тільки вчитель зможе пояснити чому у учня щось не виходить, лише вчитель зможе навчити учня використовувати здобуті навички. Неможливо замінити вчителя при навчанні, але навіть самий кращий вчитель не замінить комп'ютер при проведенні тренувальних мовних вправ, тобто успіх може бути лише за умов взаємо доповнення вчителя й техніки. Індивідуальність і ефективність навчання мови та корекції мовлення залежить також від вмінь педагогів раціонально застосовувати комп'ютерні технології в системі навчання кожного учня й якості спеціалізованих комп'ютерних програм та методичних підходів для навчання мови в корекційній педагогіці.

Список використаних джерел

1. Кордун З.П. Некоторые примеры современных ассистирующих технологий//Дефектология.-2004.-№6-С.61-66
2. Шевченко В., Сененко Н. Дидактична проблематика логопедії в сучасних комп'ютерних технологіях// Дефектологія.-2004.-№3-С.16-18
3. Качуровська О. Новітні засоби корекції та розвитку мовлення учнів із ТВМ//Дефектологія.-2006.-№2-С.46-49
4. Кульбіда С. Освіта ХХІ століття: сучасні підходи до гуманізації навчання нечуючих осіб// Дефектологія.-2006.-№2-С.53-55
5. Білоусов О. Навчаючи-виховуємо//Іноземні мови в навчальних закладах.-2005.-№6-53-54
6. Зыкова Т.С. Новый подход к организации учебного процесса в младших классах школ для глухих детей//Дефектология.-2003.-№1.-С.8-14
7. <http://www.ed.gov/offices/OSERS/Policy/IDEA>
8. http://www.access.gpo.gov/su_docs/fedreg/a990312c.html